

Sygn. akt II CZ 71/13

POSTANOWIENIE

Dnia 14 listopada 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi W. M.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem

Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 15 czerwca 2010 r., sygn. akt III [...],

wydanego w sprawie z powództwa W. M.

przeciwko Skarbowi Państwa - Naczelnikowi Urzędu Skarbowego [...], Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, K. S. i Z.K.

o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 14 listopada 2013 r.,

zażalenia powoda - skarżącego

na postanowienie Sądu Okręgowego w Ł.

z dnia 27 lutego 2013 r.,

1) oddala zażalenie;

2) oddala wniosek Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa o zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy odrzucił na podstawie art. 410 § 1 k.p.c. skargę W. M. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem tego Sądu z dnia 15 czerwca 2010 r. wydanym w sprawie z powództwa skarżącego przeciwko Skarbowi Państwa - Naczelnikowi Urzędu Skarbowego, Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, K. S. i Z. K., o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Wskazał, że w wypadku powołania jako podstawy wznowienia art. 401¹ k.p.c., przyczynę wznowienia może stanowić wyłącznie oparcie rozstrzygnięcia sądu orzekającego w sprawie na treści przepisu obowiązującego w dacie orzekania, następnie uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją RP. Wyroki Sądu pierwszej i drugiej instancji zostały wydane w roku 2010 r. na podstawie art. 76 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece w brzmieniu obowiązującym przed nowelizacją tego przepisu wprowadzoną ustawą z dnia 26 czerwca 2009 r. z dniem 20 lutego 2011 r. (Dz. U. z 2009 r., nr 131, poz. 1075; dalej u.k.w.h.). Wyrokiem z dnia 10 lipca 2012 r. Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodne z art. 64 ust. 1 i 3 w zw. z art. 31 ust. 3 i art. 21 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zdanie drugie ustępu pierwszego artykułu 76 u.k.w.h. wprowadzone tą nowelą. Za pozbawiony znaczenia Sąd Okręgowy uznał argument powoda, że w dacie wyrokowania Sądu drugiej instancji znana była treść zmiany art. 76 u.k.w.h. oraz przepisy wprowadzające ustawy nowelizującej, jak również argument, że wykładnia tego przepisu dokonana przez Sąd Najwyższy była niemal tożsama z treścią zdania drugiego art. 76 ust. 1 u.k.w.h., po nowelizacji.

W zażaleniu skarżący zarzucił naruszenie art. 401¹ k.p.c. przez nieodpowiednią wykładnię podstawy wznowienia postępowania w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją ustawy, na podstawie której zostało wydane orzeczenie oraz art. 233 § 1 w zw. z art. 102 k.p.c. przez niezastosowanie tego przepisu w sytuacji, kiedy zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek. Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący wywodzi, że skoro podstawą rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji była wykładnia art. 76 ust. 1 u.k.w.h. dokonana w oparciu o pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 20 marca 2003 r., III CZP 1/03 (OSNC z 2004 r. nr 1, poz. 3), tożsamy z treścią art. 76 ust. 1 zd. 2 u.k.w.h. po nowelizacji i wykładnia ta została podniesiona do rangi przepisu prawnego - art. 76 ust. 1 zd. 2 po nowelizacji, to wobec stwierdzenia niezgodności tego przepisu z Konstytucją RP przez Trybunał Konstytucyjny zachodzi podstawa do wznowienia postępowania. Skarga o wznowienie postępowania jest wyjątkowym i nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, bowiem jej przedmiotem jest zaskarżenie prawomocnego orzeczenia sądowego. Podstawy wznowienia postępowania zostały enumeratywnie wymienione w art. 401 - 403 k.p.c. i wykluczone jest konstruowanie dopuszczalności wznowienia na innej podstawie (z innych przyczyn), niż określone w ustawie. Artykuł 401¹ k.p.c. ma zastosowanie do tych orzeczeń, których podstawą prawną był akt normatywny wyeliminowany z obrotu prawnego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego. Niekonstytucyjny przepis musi zatem stanowić podstawę prawną decydującą o wyniku rozstrzygnięcia zaskarżonego skargą (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2007 r., V CNP 45/07, nie publ., z dnia 19 marca 2009 r., III UO 2/08, OSNP z 2010 r., nr 21 - 22, poz. 273, z dnia 6 listopada 2009 r., I CO 17/09, nie publ., z dnia 26 stycznia 2011 r., I PZ 36/10, nie publ., z dnia 20 kwietnia 2011 r., I CSK 410/10, OSNC z 2012 r., nr 1, poz. 14, z dnia 13 lutego 2012 r., I CZ 152/11, niepubl.). Moc wiążącą ma wyrok Trybunału Konstytucyjnego, zaś w orzecznictwie zdecydowanie przeważa pogląd o jego skuteczności *ex tunc* (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2011 r., I CSK 410/10, OSNC z 2012 r., nr 1, poz. 14 i orzeczenia w nim powołane). Wobec nie określenia zatem przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 10 lipca 2012 r., P 15/12 (OTK-A z 2012 r., nr 7, poz. 77, Dz. U. z 2012 r. Nr 827) innej daty utraty mocy obowiązującej art. 76 ust. 1 zd. 2 w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 26 czerwca 2009 r. przyjąć należy, że przepis ten utracił moc *ex tunc*, od dnia wprowadzenia w życie, tj. 20 lutego 2011 r. Prawidłowo wskazał jednak Sąd Okręgowy, że wyroki objęte skargą o wznowienie zapadły przed tą datą. Skoro zatem niekonstytucyjny przepis nie obowiązywał w dniu ich wydania, to skutek orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w postaci stwierdzenia jego niekonstytucyjności i utraty mocy obowiązującej nie

może stanowić podstawy wznowienia. Takiej podstawy nie może również stanowić dokonanie przez Sąd wykładni art. 76 ust. 1 w brzmieniu obowiązującym przed dniem 20 lutego 2011 r., zbieżnej z treścią niekonstytucyjnego przepisu, który wszedł w życie już po wydaniu wyroku. Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego podstawy wznowienia nie może stanowić wyrok Trybunału Konstytucyjnego o charakterze interpretacyjnym. Jeżeli Trybunał stwierdził w sentencji niezgodność z Konstytucją określonej wykładni aktu normatywnego, nie stanowi to podstawy do wznowienia postępowania przewidzianej w art. 401¹ k.p.c. (uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna z dnia 17 grudnia 2009 r., III PZP 2/09, OSNC z 2010 r., nr 7-8, poz. 97, postanowienie z dnia 26 stycznia 2011 r., I PZ 36/10, niepubl.). Tym bardziej podstawy wznowienia nie może stanowić stanowisko Trybunału Konstytucyjnego wyrażone w uzasadnieniu wyroku, odnoszące się do dorobku judykatury i dokonujące interpretacji stanu prawnego obowiązującego przed datą wejścia wyroku w życie i wskazujące na kierunek wykładni właściwy po jego wejściu w życie. Reasumując, dokonanie przez sąd wykładni przepisu stanowiącego podstawę rozstrzygnięcia, zbieżnej z treścią normy prawnej, która weszła w życie po wydaniu orzeczenia i która została uznana przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodną z Konstytucją RP, nie stanowi podstawy wznowienia na podstawie art. 401¹ k.p.c.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 233 § 1 w zw. z art. 102 k.p.c. wskazać należy, że art. 102 k.p.c. realizujący zasadę słuszości, stanowi wyjątek od ogólnej reguły obciążania stron kosztami procesu, zgodnie z którą strona przegrywająca sprawę jest zobowiązana zwrócić przeciwnikowi, na jego żądanie, wszystkie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (art. 98 § 1 k.p.c.) - tzw. zasada odpowiedzialności za wynik procesu. Hipoteza tego przepisu, odwołująca się do występowania „wypadków szczególnie uzasadnionych”, pozostawia sądowi orzekającemu swobodę oceny, czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony, stanowią podstawę do nie obciążania jej kosztami procesu (por. postanowienie SN z dnia 13 grudnia 2007 r., I CZ 110/07, niepubl.). Do kręgu „wypadków szczególnie uzasadnionych” należą okoliczności zarówno związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zaliczane są sytuacje wynikające

z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, przedawnienie. Drugie natomiast wyznacza sytuacja majątkowa i życiowa strony, z tym zastrzeżeniem, że niewystarczające jest powoływanie się jedynie na trudną sytuację majątkową, nawet jeśli była podstawą zwolnienia od kosztów sądowych i ustanowienia pełnomocnika z urzędu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2011 r., I CZ 26/11, niepubl., z dnia 25 sierpnia 2011 r., II CZ 51/11, niepubl.). Wbrew twierdzeniom skarżącego Sąd Okręgowy prawidłowo zastosował art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. przyjmując za znajdującą zastosowanie w niniejszym przypadku, zasadę odpowiedzialności za wynik procesu. Skarżący uzasadniając celowość zastosowania art. 102 k.p.c. ograniczył się w szczególności do wskazania na swoją niekorzystną sytuację majątkową, podeszły wiek i zły stan zdrowia. Tymczasem sam stan majątkowy, czy sytuacja finansowa skarżącego nie stanowi okoliczności wyłącznie decydującej o zwolnieniu od kosztów procesu w pełnym zakresie. O ile bowiem taki stan może uzasadniać zwolnienie strony - całkowicie lub częściowo - od kosztów sądowych, co wiąże się z zagwarantowaniem jej prawa do sądu, o tyle w przypadku kontynuowania procedowania mimo przegranej, strona powinna liczyć się z obowiązkiem pokrycia kosztów obrony strony przeciwnej.

Mając powyższe na uwadze orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. Wniosek Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym został oddalony, bowiem odpowiedź na zażalenie nie spełnia warunków tego pisma procesowego nie zawierając wywodów prawnych w zakresie problemu zagadnienia przedstawionego w zażaleniu.